

KÁLVINISTA VILÁG.

REFORMÁTUS EGYHÁZTÁRSADALMI FOLYÓIRAT

Az Anyaszentegyház anya, szent és egy ház.

(Írta: László Dezső.)

II.

Az Anyaszentegyház *szent*, amint az anyaszentegyház szó második tagja kifejezi. Szent, mert Isten alapította, tartja fent és Lelke kormányozza. Szent, mert Pál apostol szavai szerint, Krisztus teste, az isteni Vőlegény, Krisztus Menyasszonya. Ezt a meghatározó vonást, ha csak mint megvalósítandó feladatot is, de magukon kell viselniök az egyházaknak is. Ez eleve kizárja, hogy egyesület, jogiszemély, kulturális intézmény, nemzetfenntartó organum gyanánt kezeltsék. A földi egyházak a magasságos menny pitvarai, rajtuk keresztül jön felénk Isten, bennük és általuk akar a maga szent-ségére átformálni, a mennyország polgáraivá tenni.

Az első keresztyének komolyan vették, hogy a szent egyház tagjai. Szenteknek, a szentek közösségének tagjaiul váltották magukat, nem túrték meg maguk között azokat, akik gonosz életükkel ezt megeáfolták. Kálvin az előbb említett két kritérium mellett az egyházfegyelmet állítja az egyház harmadik meghatározója gyanánt. Jó szokás volt nálunk is az egyházfegyelem gyakorlása a régi időkben. A szent egyház fegyelmezett, tiszta, istenszerinti életet követel híveitől. Meg kell lennie a hatalmának arra, hogy azokat, akik a szent Istent, a szentek közösségét cégéres bűnökkel, megátalkodott gonossággal megbotránkoztatják, kizárja magából mindaddig, amíg meg nem fordulnak és Istenhez nem térnek. Isten szent egyházát megbántani, káromolni, annyi mint a Lelket megbántani; Isten egyházát lényegéből nem folyó célok szolgálataiba állítani, lényegéből nem folyó módon szolgálni fel-

adatait, a legsúlyosabb bűn. Az Isten egyháza szolgái a *szent* egyház szolgái! Palást alá meghúzódva vétkezni, súlyosabb, mint a piacon nyivánosan követni el azt a bűnt. Akinek a palást a bűntakarója, az vesse le azt, hogy bűne ne legyen akkora.

Meri-e ma református egyházunk egyeteme, vagy valamelyik gyülekezete is magát a szentek közösségének vallani, ha nyitott szemmel magára tekint? Kinek van közülünk bátorsága némelyeket kizárni, mint méltatlanokat az egyházból, pedig Lélek-káromlás, megátalkodott gonoszság és förtelmes bűnök villannak itt is ott is elő. Senkinek, mert félünk Krisztus ítélő szavától: „Az vesse rá először a követ, aki maga nem bűnös.“ Itt ítél meg Krisztus: „Szükség tinéktek újonnan születnetek.“ Ma ismét felszínen mozgó, megoldásra váró kérdésünk az *egyházfegyelem kérdése*, szigorú egyházfegyelmet akarunk, hogy megtisztuljon Krisztus anyaszentegyháza. Lesz fegyelem és merünk majd sikra szállni az egyház szentiségének megvédésére, ha lesznek anyaszentegyházunknak szent életre újjászületett tagjai.

Az anyaszentegyház szó utolsó két tagja azt fejezi ki együtt, hogy az anyaszentegyházat tekintsük úgy, mintha *egy ház* lenne. Egy ház az Egyház, feje a Krisztus és Benne az Atya. Az egy háznak a tagjai közös életet folytatnak. A ház előtti szócska, az egy, meghatározza, hogy a ház tagjai együvé tartoznak, egyek egymással és közös szabályok szerint élnek.

Az Egyház legelemibb formában a gyülekezetben, majd a közös hitet valló gyülekezetekből álló anyaszentegyházakban válik a földön ható erővé. Lássuk ezekben a formákban az egyház egy ház mivoltából folyó következményeket.

A gyülekezetek tagjai egy házat alkotnak együtt. Nem véletlenség, hogy egy gyülekezetben épen azok a lelkek vannak együtt, Isten a gyülekezetben a lelkeket egymásra bízta. A hívek egymásközi életükben kell, hogy felmutassák, hogy felismerték Istenben Atyjukat, mert testvérként szeretik egymást. Ha igazán egy ház tagjai vagyunk, többé nem lehet előttiünk közömbös, ha a testvérünk, aki ugyanannak a háznak tagja, nyomorban, betegségben, hitetlenségben, vagy kísértések között van. Úgy kell a gyülekezet tagjainak egymáson

segíteniök, mint a jó testvéreknek, nem jutalomért, viszonzásért, csak úgy magától jövően, szeretetből. Az egyik egy háztag nem elégedhetik meg azzal, ha csak maga jár az istentiszteletre, kell, hogy oda vezesse a másikat is. Nem lehet, hogy haragban legyenek egymással azok, akik egy és ugyanazon ház, vagy család tagjai. Minden alkalommal vannak a gyülekezetben együtt olyan lelkek, akik egymással haragban vannak, vagy teljesen nem tudnak egymásnak megbocsátani, pedig minden istentiszteleten együtt imádkozzák: „Bocsásd meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétőknek.“ Mi lenne az ilyen lelkekkel, ha gonosz, vagy tudatlan szívükből folyó imádságukat az Isten meghallgatná és csak annyira bocsátana meg nekik, amennyire ők is megbocsátottak egymásnak. Az egyházban az egy asztal és egy kehely vendégségének szoktunk részesei lenni az úrvaesora vétele alkalmából, mint egyformán bűnösök és mégis magunkat megkülönböztetjük, hivatkozzunk rangra, előkelő születésre, adakozóbb életre.

A gyülekezet egy ház mivoltából folyik az is, hogy *munkája* közös munka, nem a papok dolga kizárólag. Az Isten rendelt a gyülekezeteknek pásztorokat, tanítókat, véneket, gondnokokat és más megbízott munkásokat, de ez nem jelenti azt, hogy a gyülekezet és munkája az övék kizárólag. Mindenkinek adott az Úr valami külön kegyelmi ajándékot, amit senki másnak nem adott, gyümölcsöztetni kell ezeket az egész gyülekezet javára és Isten dicsőségére. Kisérje lelkem imádsággal a gyülekezet munkáját. Csak az örökkévalóságban fogjuk megtudni, mit segített az igehirdetőn rövid fohászsom, amellyel templomba léptemkor kértem Isten áldását szavaira. A templomi és más gyülekezeti közös imádságból, aki magát kivonja, megmutatja, hogy nem tagja az egy háznak. A gyülekezet megbízottai nem tekinthetik a gyülekezetet maguk zsákmányának, nem uralkodhatnak a gyülekezet felett, egynek kell lenniök a gyülekezettel, érvényesítvén Istentől nyert kegyelmi ajándékaikat.

Némcsak az egyes gyülekezetek hívei kell, hogy egy házat alkossanak együtt, hanem az egyházhoz (pl. az erdélyi református egyházhoz) tartozó *gyülekezeteknek* is testvérként kell

egymás mellett állaniok. Ennek az egy házhoz való tartozásnak kifejezést is kell nyernie ezekben az egyházakban. A közös hitvallás, az *egységes istentiszteleti rend*, a közös szervezet, alkotmány, törvény és intéző szervek kell, hogy mutassák, hogy a gyülekezetek egy házat alkotnak, tehát az ahány ház, annyi szokás nálunk ma oly divatosan éktelenkedő szokása képtelenség. Közös meggyőződés alapján kell állaniok az összes híveknek az egész anyaszentegyházban. Nem felesleges cicoma az egyház *hitvallása*, amelyiknek a lelkek hitvallásává kell lennie. Ha a konfirmáció az alkalma az emberileg megállapított öntudatos egyháztaggá tételnek, akkor ezt a közös hitvallást kell azok lelkébe beleépíteni, akik konfirmációra állanak elő. Olyan ház, amelyiknek nincsenek tradíciókon alapuló meggyőződései, nem méltó a ház névre.

Nem elegendő tehát, hogy az egyes gyülekezetek csak a maguk feladataival foglalkoznak, minden gyülekezetnek túl kell néznie a maga falain, hogy támogatására lehessen a testvér gyülekezeteknek. E téren való öntudatlanságunkat és egyháziatlanságunkat ékes példákkal ábrázolhatnám. Csak kettőt idézek. Az elmúlt évben a szegény, nemzetiségi vidéken dolgozó abrudbányai gyülekezetünk fele jövedelmét szolgáltató épülete leégett, hogy azt ismét felépíthesse, segítségért fordult a többi gyülekezethez. Egész egyházunkból az első segélykérő szóra alig húsz gyülekezet — érdekes, leginkább szegény gyülekezetek — küldöttek szeretetadományt. Egyházunk közös, főleg iskolai kiadásai fedezésére beállították a 30 Leus *egyetemes adót*. Milyen kevés gyülekezetből folyik be ez az összeg a központba. Úgy még adakozunk az egyháznak, ha azt a saját gyülekezetünkben használják fel, a más gyülekezetek támogatását nem szívesen vállaljuk. Elfelejtjük, gondozás nélküli *szórványainkban* egy-egy havasi völgyben húsz-negyven református testvérünk él, talán hajdan virágzó gyülekezet helyén. Ma még reformátusoknak vallják magukat, talán a magyar nyelvű prédikációt is még megértenék. Maguk lelkipásztort tartani nem tudnak, az állam támogatást csak a háromezernél több lelket számláló gyülekezeteknek ad. Hát nem az erős, egészséges, gazdag gyülekezeteknek kellene-e rajtuk segíteniök? Honnan adjon a központ támogatást, ha az

egyedül gyülekezetek nem adnak semmit. Az élő gyülekezetektől kéri majd számon az Úr a szórványokban elzúllott nyáját! Ha erdélyi református egyházunk, vagy a romániai magyar református egyház egy ház lenne, olyan szorosán kiépített falat alkotnának az egymás mellett álló gyülekezetek, amelyen minden ellenség támadása halálra zúzná magát. Egy nagy ház a legkeletibb erdélyi református gyülekezettől a legnyugatibb királyhágómelléki gyülekezetig, együtt testvéri szívvel református magyarok Fogarastól Máramarosszigetig. Együtt mozdulnánk egymás támogatására, egyek lennénk a fájdalomban és örömben. Bizony erős vár lennénk, ha igazán egy ház lennénk!

Ha egyház vagyunk egy házat alkotunk minden hívővel az egész világon a Krisztus láthatatlan Anyaszentegyházában, az ő dicsőséges testében. Isten a Krisztusban minden lelket egybeszerkesztett, akik hittek, hisznek és hinni fognak Benne a világ elmúlásáig. Ez a nagy láthatatlan közösség Krisztus egy közönséges Anyaszentegyháza, amelyikről való hitünket az Apostoli hitvallásban valljuk meg. A Krisztus közönsége. Anyaszentegyházában, mint egy házban együtt vannak az összes keresztyén egyházak tagjai közül azok, akik Krisztushoz hívő lélekkel kapcsolódtak. Kevesebben vannak ebben az Anyaszentegyházban, mint a földiekben. A földiek lehet mindenki tagja, a mennyeiek csak azok, akik a földi egyházon át megtanulták a mennyei életet, arra újjászülettek, akik — ha torz emberi vonásokon is keresztül — mutatnak itt a földön valamit a szent, tiszta élethől, amelyik kibírja a menny próbáját is. Itt a földön ámíthatjuk egymást, hogy jó egyház tagok vagyunk, ott fent Krisztus dönt tagságunk felett. Előtte nincs titok. Ha ő nem vesz fel az Anyaszentegyházba, annak tagjai nem lehetünk, ha felvesz, pátriárchák, apostolok, szentek és bizonyosságtevők társaságában leszünk vele együtt.

Hogyan lehetek annak a mennyei Egyháznak is a tagja már földi napjaim alatt? Az az Egyház a Krisztus teste, minden hozzá tartozó lélek egy a test tagjai közül. Az egész testet, mint fej Krisztus kormányozza, a testvére a Szentlélek. Élse úgy, ahogy Krisztus, a fej parancsolja, engedel-

meskedsz-e Neki, átengeded-e magadon a Szentlélek lük-
tető életáramát; ha igen egy vagy a test tagjai közül. Ha
még nem engedelmeskedsz a fejnek, ha nem a Krisztus indu-
lata él benned, nagyon természetesen nem vagy a tagok közül
való, mint ahogy a te testednek sem része a lábaid alatt
heverő buta göröngy. Krisztusban egyik vagyunk minden
neki engedelmeledő, számára kiválasztott lélekkel, legyen az
fekete-, fehér-, sárga-, barna-, vagy rézbőrű, tartozzék az
bármely keresztyén felekezethez. Ezért kell egymással békes-
ségben élnie az összes keresztyéneknek és nem szabad egymás
ellen kardot emelniök, ezért kell a *külmisszió* kérdését nem
mellékes, hanem nagyon is aktuális kérdésként kezelniük.

Felvázoltuk az Anyaszentegyházban foglalt értékeket és
következményeket vontunk le belőlük. Mennyei kincsek
kamarájába nyertünk bepillantást. Ezek a kincsek dacára
mennyei, isteni mivoltuknak valóságokká lesznek a mi emberi
életünkben is elsősorban azokon a ref. gyülekezeteken keresztül,
amelyeknek tagjai vagyunk. Minden gyülekezetben a menny
nyílik meg előttünk, akik a templomok padjaiban ülnek,
Isten országa előcsarnokában vannak, pedig milyen torz képe
bármelyik gyülekezetünk és egész anyaszentegyházunk a
tökéletes mennyei ábrázatnak, mennyire nem vagyunk egy-
háztagok a Krisztus mértéke szerint.

Isten akarja, türelmes kegyelmével várja, hogy alakul-
janak az Anyaszentegyház erdélyi református gyülekezetei
a mennyei kép után, minket is elhívott az igaz Egyház tag-
jaiúl. Mekkora öröm, milyen nagy kiváltság ez.

Ugye oda kell adnunk magunkat, hogy anyánk az egyház
szent életre szüljön és megtartsa Krisztus ítéletére, hogy
örökre vele lehessünk?*

(Vége.)

Ezeknek a soroknak a megírására az indítást Dr. Vass
Vince pápai theol. prof. egyik tanítványa M. E. K. D. Sz. konferencián
az egyház anyai hivatásáról szóló hozzászólása adta.

AZ IGE FÉNYÉNÉL.

A mi szolgálatunk.

II. Korinthusi levél 6. r. 3—10. v.

A mi hitünknek abban van az ereje, hogy a világ zürzavarában rendet teremt. Isten, a mi Atyánk, az ura ennek a világnak, aki a maga akaratát Jézusban tökéletesen kijelentette. Ebben a mondatban foglalhatnám össze a mi hitünket. Nincs az életnek egyetlen kicsiny, vagy nagy kérdése, amelyre e fundamentumon állva teljes és elegendő feleletet ne nyernénk. Ez a felelet azért teljes és elegendő, mert minden kör minden emberét kielégítheti. Ezt nem kell évszázadra, vagy épen évtizedről-évtizedre korrigálni. Pál apostol számára épen úgy elegendő volt, mint ahogyan elegendő ma.

Itt van például az a végtelenül fontos kérdés, amelyre minden korban megpróbáltak már feleletet adni az emberek: mi az élet? Mire való az élet? Sokféle feleletet adtak már erre a kérdésre a tudósok. De feleleteik nem voltak kielégítők. Hamarosan jött egy másik tudós, aki más feleletet adott, amely az előbbivel talán homlokegyenest ellenkező volt.

A mi hitünk azt feleli: az élet szolgálat. Isten szolgálata. Minden erőnk arra kell fordítanunk, hogy ez a mi szolgálatunk olyan legyen, hogy botránkozásra és szidalomra okot ne adjon.

Az egész élet egy szolgálat. Nincs semmi az életben, ami ne tartozna bele ebbe a szolgálatba. Ha így nézzük az életet, értelmet nyernek azok az események is, amelyeket különben érthetetleneknek, feleslegeseknek tartanánk.

Az élet értelméről, mivoltáról felállított elméletek legtöbbször a szenvedés problémáján buktak meg. Arról beszélhetünk, hogy mi módon lehetne a szenvedéseket kevesbíteni, enyhíteni e világban, de oktalan ábrándozó, aki a szenvedés teljes kiküszöböléséről álmodozik. E világban volt, van és lesz szenvedés, tehát mint ténnyel számolnunk kell vele. Számolnunk kell vele annyival is inkább, mert minél inkább

megismerjük e világot és az embert, annál világosabb lesz előtünk, hogy a szenvedés nem véletlenül, hanem szükségképpen tartozik bele e világba, mert a szenvedés a véges létnek egyik életmegnyilvánulása.

Sokan voltak már, akik ezt meglátták. De a tények megállapítása a mi számunkra nem elegendő. Mi a magyarázatukat és pedig megnyugtató magyarázatukat akarjuk megnyerni. Olyan magyarázatot, amely az életünket előre lendíti, amely erőforrás.

Vannak és voltak idők, amikor a szenvedés problémája háttérbe szorult, máskor pedig a legnagyobb jelentőségű kérdéssé vált. Ma az utóbbi eset áll fent. Alig van ember, akire nézve ma életkérdés ne lenne: mire való a szenvedés.

Az egész élet szolgálat, feleli a mi hitünk és nincs az életben semmi, ami ne tartozna bele ebbe a szolgálatba. Talán nem is kell sokat magyarázni, hogy milyen könnyen és egyszerűen oldja meg ez a felelet a szenvedés problémáját is. A szenvedések által is szolgálunk. A legdrágább és a legszükségesebb szolgálatot végezzük általuk. Nem akarok a Krisztus példájára utalni, aki Istennek és embernek a legnagyobb, legáldottabb szolgálatot a szenvedéseivel tette. Maradjunk hozzánk hasonló embereknél.

Ha végig nézünk a mi népünk múltján, minden kérdés nélkül megállapíthatjuk, hogy mi erdélyi magyarok voltunk mindíg a nemzeti gondolatnak legtisztább és legtörhetetlenebb képviselői. Mi ennek a magyarázata? Állíthatják-é, hogy az a pár évtized, melyet a mi történelmünk Erdély aranykorának szokott nevezni, lenne egy ilyen kimeríthetetlen erőforrás, melyből századokon keresztül táplálkozhatunk? A mi szenvedéseink voltak a forrás, az a nagy erőtartalék, amelyből megújulást nyertünk.

Kétségtelenül sok és áldott tetteknek emlékezetét őrizte meg számunkhoz a történelmünk. De a történelem arról is beszél, hogy a múlt tettei közül, amelyekről a maguk idején azt gondolták az elődök, hogy nagy, korszakalkotó, jövőndőt biztosító tettek, mennyiről kiderült, hogy következményeikben veszedelmesek lettek.

De a szenvedések, amelyeket hősi lélekkel, türelemmel

hordoztak, amelyeket eszményeik szolgálatában önként magukra vállaltak, áldások forrásai lettek, még abban az esetben is, amikor a józan értelem elkerülhetőnek ítéli azokat. Azok, akik előttünk szenvedtek, tűrtek, drága szolgálatot tettek a világnak. Példát, erőt adó példát mutattak. Mi lenne ebből a világból, ha soha senki sem vállalná a szenvedést, ha a szenvedéssel szemben mindenki olyan kétségeskedő, csüggeteg lenne, mint igen gyakran mi?

De e szolgálatnak nemesak a jövőre nézve van értéke. A szolgálatból áldás fakad a szolgálóra is. Átala növekszik, formálódik. A szenvedések által való szolgálat minden más szolgálatnál többet tett a lélek nemesedésére.

Ha így nézünk a szenvedésre és meglátjuk, hogy az Istennek egy nagyon drága eszköze, amely által minket és a világot formálja, akkor könnyebben megbékülünk vele. Mert a szenvedésben az emberre nézve a legkínzóbb a tétlenség, teljes passzivitás, amelyre kényszeríteni látszik. Pedig a szenvedés hősi aktivitás, a szenvedés tett. Munkájának eredményét kint a világban sokszor nem láthatjuk meg, de meglátjuk a lelkünkön. Mert a szenvedések által való szolgálatban titokzatos módon megnövünk.

Megnövünk pedig azért, hogy a világ-célnak, az Isten dicsőségének szolgálunk.

Mi nem akarunk egy fájdalmas, aszkéta világnézetet hirdetni. A kálvinizmustól mindig idegen volt ez. De reálisan leszámolunk a tényekkel. A tények pedig kényszerítenek, hogy szembenézzünk a szenvedés problémájával. Alig fenyegethet ma minket nagyobb veszedelem, mint egy olyan élet-felfogás, mely minden utat-módot megpróbál és jönnek talál, amelynek segítségével a szenvedés elkerülhető.

Minket az ismeretlenségből, a halálból, a szegénységből csak az emelhet ki és tehet ismertekké, élökké, sokakat meggazdagítókká, ha sok tűrésben, nyomorúságban, szükségben, szorongatásban, végezzük a magunk szolgálatát.

G. L.

H I R E K.

Ferencz József unitárius püspök halála. A romániai unitárius egyház február hó 19-én elvesztette ősz püspökét, Ferencz Józsefet, akiről igazán találóan el lehet mondani, hogy olyan atyja volt egyháza hívó gyermekeinek, olyan pásztora az egy Istent vallók nyájának, mint hajdan Izráelben a pátriárkák. Komoly, mélységes vallásossága, puritán egyszerűségében is fenkölt és méltóságos élete, meggyőződéses és egyenes következetessége az egyházat és fáját érdeklő minden ügyben nemcsak az unitáriusok, de minden magyar — sőt a külföldi unitarizmus révén a művelt nyugat előtt is tiszteltté és szeretetté tették vezéri alakját. Kilencvenhárom évet élt. E hosszú idő alatt jóban, rosszban bölcsen és eredményesen kormányozta egyházát.

Utódául az unitárius egyház főgondnoki és gondnoki értekezlete dr. Boros György püspökhelyettes-főjegyzőt jelölte, a főjegyzői szék betöltésére pedig dr. Kiss Elek theol. akadémiai dékánt szemelte ki. A választást a májusban tartandó tordai zsinat fogja megcsejteni. Dr. Boros György egyhangú megválasztása az előjelekből ítélve bizonyosnak tekinthető, a főjegyzőséggel kapcsolatban azonban emlegetik dr. Csifó Salamon és dr. Varga Béla theol. tanárok, továbbá Váry Albert vallástanárnak nevét is.

Az új középiskolai törvényjavaslat. A dr. Anghelescu közoktatásügyi miniszter által a Kamara elé terjesztett középiskolai törvényjavaslatot a napilapok már részletesen és alaposan ismertették. A kisebbségi iskolákra nézve ez az új törvényjavaslat sem jelent enyhítést, mert a magánoktatási törvény súlyosságát nem oldja fel, — egyébként azonban komoly és szakszerű munka, mely az állami középiskolák szempontjából feltétlenül nagy előhaladást jelent az oktatásügy terén. A tervezet szerint a középiskola két tagozatra oszlik. Az alsó tagozat, amelybe a 4. elemi elvégzése után lép át a tanuló, három osztályból áll s gimnázium elnevezést visel, a felső tagozat, melyet liceumnak neveznek, négy osztályból áll. A gimnázium elvégzésekor a növendékeknek felvételi vizsgát kell tenniök, mielőtt liceumba léphetnének; a liceum elvégzése után a baccalaureátusi vizsgát kell letenniök, hogy főiskolába iratkozhasanak be. A régi rendszerű középiskola nyolcadik osztálya helyett az egyetemekre készülő ifjak egyetemi előkészítő tanfolyamra iratkoznak be, aszerint, amint irodalmi, jogi vagy gyakorlati pályára készülnek. Ez az egyetemi előkészítő év közeledés a nyugati államok jól bevált iskolarendszere felé. Angliában és Amerikában az úgynevezett „Col-

loge“ fölti be ezt a szerepet, de nemcsak egy évre terjed, hanem kettőre, sőt háromra, ami viszont ott az egyetemi évek számát csökkenti. Figyelemreméltó intézkedése a törvényjavaslatnak az, hogy megengedi az állami iskolákban, indokolt helyeken, a kisebbségi előadási nyelvet, a megfelelő kisebbségi szekciókban. A teljesen román nyelvű állami iskolákban is tanítható — nem kötelező tárgy gyanánt — a kisebbségi tanulók nyelve. A nevelés három szempontra tekint: a tanulóknak vallásos, erkölcsi és testi nevelést kell nyerniök a középiskolákban. A román nyelv mellett kötelező a latin és görög a klasszikus nyelvek közül, a francia a modern nyelvek közül. Emellett azonban minden tanulóknak még egy modern nyelvet kell tanulnia, amit szabadon választhat ki a német, az angol és az olasz közül.

Az új vallásügyi törvénytervezet. A kultusztörvényről még több szó esett a napisajtóban, mint az iskolatörvényről. Eredeti megfogalmazásában a kultusztörvényjavaslat sok olyan intézkedést tartalmazott, mely a kálvinista egyházalkotmány szellemétől mérőben idegen. Különösképen áll ez az állam ellenőrzési és rendelkezési jogára nézve az egyház belső ügyeiben és kérdéseiben. Kálvinista felfogás szerint — s ez az evangéliumi felfogás — nem az az egészséges helyzet, amikor az állam akarja befolyásolni és alakí-

tani, politikai érdekek szerint, a keresztyénséget, hanem az az egészséges állam, amelyet az evangéliumi keresztyénség lelkülete hat át és irányít minden ténykedésében. Hircink szerint dr. Makkai Sándor püspöknek, aki hivatala alapján tagja a szenátusnak, a törvényjavaslatot megbeszélő bizottság tárgyalásain sikerült egyes intézkedések me-revségére rámutatnia s azok helyett enyhébbek beiktatását elérnie.

Erdélyi Református Lelkipásztorok Szövetsége. Akármennyire is az egyetemes papság elve alapján áll a református egyház, mégis tagadhatatlanul hivatásos lelkipásztorai igazi keresztyénségétől, öntudatától, lelkiismeretességétől és odaadó munkájától függ legnagyobb mértékben az előhaladása. Éppen ezért nagyon szükséges volt egy olyan lépésnek történnie, mely az egymástól különböző okokból elkülönített, távolság és egyéb akadályok miatt elválasztott lelkészek tömörítésére, szellemi és testületi egységbe hozatalára irányul. Folyó évi január 12-én ennek a szükségnek az érzetében mondotta ki huszonnégyszáz Kolozsváron összegyűlt lelkipásztor az Erdélyi Református Lelkipásztorok Szövetségének megalakítását és az erdélyi református lelkipásztoroknak a csatlakozásra való felhívását. Hogy mennyire időszerű ez az ügy, az abból látszik, hogy február vége felé Székelyke-

resztúrról is indult ki, anélkül, hogy a kolozsvári szervezkedésről tudott volna, hasonló kezdeményezés.

Az 1928-ik esztendő nevezetes évfordulói. Dürer Albert festőművész halálának 400-adi évfordulója lesz április 6-án, Schubert F. P. zeneszerző halálának 100-ik évfordulója november 19-én.

Február 8-án volt száz éve Verne Gyula, március 20-án Ibsen Henrik születésének, szeptember 9-én lesz századik fordulója annak, hogy Tolsztoj Leó gróf megszületett.

A Brit és Külföldi Biblia-társulat hatalmasan növekszik. A számok szemléltetik ezt a legjobban. 1908-ban a bibliát a maga egészében vagy részeiben 412 nyelven 5 és $\frac{1}{2}$ millió példányban hozta forgalomba. 1927-ben a forgalom 10 és $\frac{1}{4}$ millió példányra emelkedett és a nyelvek száma, amelyekben a társulat Isten igéjét ki-

adja, immár 600-at számlál. Ezzel együtt óriási arányban megnövekedtek a társulat kiadásai. 1908-ban szükségletei akkora összeget tettek ki, ami ma 90 millió leinek felelne meg, ezzel szemben pedig 1927-ben 270 milliós költségvetéssel dolgozott a társulat. A bibliaterjesztés munkájában részt vesznek az összes egyházak, de a társulatnak magának is vannak bibliaáruasai, akiknek száma jelenleg 900. Ezeknek a bibliaárusoknak némelyike emberfölötti munkát végez. Így például 1926-ban az Amerikában, Quebecben partraszálló kívándorlók között 60.000 evangélistát osztottak szét s az új hazában letelepedettek közül egy bibliaárus egymaga 6365 családot látogatott meg és 2783 bibliát, bibliai részt adott el nagyrészt olyan emberek között, akik eddig még semmiféle egyházi gondozásban nem részesültek.

VILÁGSZEMLE.

Hírek a távol Keletről.

I. **Kínában** a helyzet az újabb hírek szerint öröndetes kibontakozás felé halad. Arra lehet ugyanis következtetni a hírekből, hogy az Oroszországgal rokonszenvező irányzat háttérbe szorult és a haretéren is s máskülönben is az az irányzat jut előtérbe, amelynek egyik jellegzetes képviselője s jelenleg talán leghatalmasabb vezére Csang-Cso-lin marsall. Különösen öröndetes az a hír, hogy most Feng tábornok is együtt munkálkodik Csang-Cso-linnal. Ezzel függ össze,

hogy Feng tábornok bizonyos tekintetben kénytelen alkalmazkodni a körülményekhez és hadserege keresztyén szempontból ma már nem olyan egységes, mint néhány évvel ezelőtt. Minden alapot nélkülöznek azonban azok a hírek, amelyek azt a következtetést vonják le ebből, mintha Feng marsall keresztyénségében megingott volna. Csupán az történt, hogy Feng marsall politikai programját, amely Kína függetlenségét és gazdasági fellendülését tartja céljának, olyanok is elfogadták, akik a keresztyénségtől még távol vannak. Így nemrégiben megtörtént, hogy Feng hadseregéhez csatlakozott 10.000 mohamedán lovaskatona, akik elsőrangú harcosok, de akik talán még soha az evangéliumot nem hallották s akiket ép ezért Feng nem akadályozhat meg abban, hogy továbbra is, legalább egyelőre, naponkénti imádságukat Mekka felé fordulva végezzék el. Érthető az is, hogy Feng és hadserege munkásságában az evangelizáció mellett az utóbbi időkben nagyon erősen előtérbe lép a keresztyén irgalmasság gyakorlása. Feng azon a területen, amelyet ő tart megszállva, sorra-rendre létesíti a nagyszabású intézményeket: aggok, nyomorékok otthonait, árvaházakat, csecsemőgondozó intézeteket, munkanélküliek segélyegyletét, kórházakat. Feng újabban nagy gondot fordít tisztjei feleségeinek a nevelésére és mindenféle iskolákat létesített számukra, melyekben részint kézügyességet sajátítanak el. A nevelésnek tehát az a célja, hogy az asszonyok életük példájával nevelőhatást gyakoroljanak Kína asszonyaira. Feng hadat üzent a rubázkodásban és életmódban való minden fényűzésnek. A polgárháború Kínát évek óta nyugtalanságban tartja, a munka helyett a harc folyik, a szegénység egyre növekszik s így nagyon is szükség van arra, hogy az ilyen világoslátású keresztyén, mint Feng marsall, határozott és tettekre kész segítséggel siessen népe nyomorúságának egyhítésére. Feng különben továbbra is tevékeny részt vesz a kínai keresztyén életben. Így múlt év júniusában, amikor bevonult Honan tartományba és Cseng-Csauban a keresztyének éppen konferenciára gyűltek össze, mivel maga személyesen azon nem jelenhetett meg, elküldte oda megbizottjait, Csang-Csicsiang és Yen Timo-

theus keresztyén tábornokokat, akik a marsall megbízásából erősítették és bátorították a keresztyéneket. A konferencia áldásos volt, sok lélek jutott el az Úr Jézus megismerésére s a keresztyének elhatározták, hogy a következő hónapban egy nagyobb szabású konferenciát tartanak. Ehhez hozzájárultak Feng jelenlevő tábornokai és a konferencia számára a vasúton szabadjegyet engedélyeztek. Ennek a második konferenciának nagyon áldásos gyümölcse volt a keresztyének felelősségérzetének megnövekedése. 160 résztvevője a konferenciának útra kelt, hogy bejárja, bitében erősítse és munkára serkentse a tartomány keresztyéneit.

II. **Indiában** az önkormányzatért folyik a küzdelem. A hindu nacionalisták szerint Indiának önkormányzatra van szüksége, hogy újra virágozzék. Történeti példákra hivatkoznak, amelyek ismét előtérbe hozzák földjük hajdani messé gazdagságát. Ezek azt mutatják, hogy ameddig India maga kormányozta magát, jólét uralkodott hazájában, amióta az angolok kormányoznak, dühöng a pauperizmus. Anglia kiszipolyozza Indiát és London a bűnös abban, hogy e sokmillió lakosság negyedrésze csak egyszer eszik naponta és hogy egy hindu átlag tizenkét lei napidíjat tud csak megkeresni. Am eltekintve gazdasági és történeti szempontokból, erkölcsileg is szüksége van a népnek önállóságra. India lakossága függő viszonyban nem tud értékes emberfajt előteremteni, erre csak a szabadság napja képes. Igaz, hogy Anglia vasútakat épít, tisztán tartja az utcákat, legyűri a járványos betegségeket, de ezek az anyagi előnyök nem kárpótolhatják a népet a lelki, az erkölcsi javak elvesztéséért. Tehát egyetlen megoldás az önkormányzat, a „szvarázs.“

Tegyük fel, hogy Indiának önkormányzata van. Mi következik ebből? A Gandi-féle koncepció szerint India nem teheti meg azt, amit Japán, nem indusztrializálhatja önmagát saját erejéből, vallási és egyéb okok miatt, nem lehet nyugati értelemben vett, modern állam. Egy indiai nő nem viselhet cipőt, mert vallása tiltja, hogy egy szent állat bőrében járjon. Nem viselhet nyugati ruhát, mert Gandi, a hindu szabadságharc fő szimbólumát a sokezeréves szövöszékben látja és egy hindu patrióta nőnek szebbnek kell tartania

a durva háziszóttos ruhát a nyugati viseletnél. India összetétele is a legheterogénebb és vajmi kétséges, hogy kormányozni lehessen a hindu-muzulmán paritás elvének alapján. Végelemzésben az indiai szvarázs-mozgalom csupán néhány pénzügyi reformra terjedhet ki. Hindu „közgazdászok“ szerint elsősorban meg kell tiltani az alkoholbehozatalt, a sclyembehozatalt, prohibítív vámot kell elrendelni minden külföldről beérkező árura és meg kell szüntetni a sóadót, amely ijesztő súllyal nehezedik a lakosságra.

Ezekből tűnik ki, hogy a hinduk szabadságvágya sokkal mélyebb, semhogy a politikai önkormányzat kielégíthetné. S óváraogva óhajtják a felszabadulást, csak azzal nincsenek tisztában, hogy mi alól és mire akarnak felszabadulni. De a lelkek mélyén öntudatlanul is a legnagyobb szabadság-cél képe alakult ki. S erre az a bizonyíték, hogy Indiában a biblia egyre jobban terjed. Akarva, akaratlanul elősegíti ezt Gandhi is, a szabadságmozgalom vezére. Amikor nemrég Dél-Indiában egy kaszton kívül álló, tehát megvetettségben, szolgaságban sínylődő nép megkérdezte, ne segítsen-e magán azzal, hogy keresztyénné legyen, Gandhi határozottan azt felelte, ne tegye. Azzal bízta őket, hogy majd javít a sorukon a hinduizmus is. S mégis erősödik a biblia iránt való érdeklődés ott, amerre Gandhi jár. Amikor Gandhi Ahmedabadban, a főiskolán előadásokat tartott, a gudzszerati nyelvű új-testamentumok olyan példányszámban fogytak, mint azelőtt soha. Gandhi ugyanis a keresztyénségről és Krisztusról tett önkéntelen megjegyzéseivel mély érdeklődést ébreszt az emberekben s lelkészek, bibliaterjesztők és más evangéliumi munkások mondják, hogy Gandhi tisztelői azzal az indokolással mennek hozzájuk új-testamentumot vásárolni, hogy Gandhi annyit beszél a hegyi beszédről és Krisztus keresztyéről, hogy meg kell szereznüök azt a könyvet, amelyben mindez föl van jegyezve.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Dózsa Endre: Régi jó és régi zord időkből.

Ez alatt a cím alatt a „Minerva“ Dózsa Endrének a régi magyar vármegyei életről szóló rajzait, karcolatait adta ki. Legalább is ezek a kötet java darabjai. Vannak benne visszaemlékezések a szabadságharc utáni elnyomás éveire is, vannak katonáélmények: amik tarkává, változatossá teszik a könyvet. S az mindegyikben meglátszik, hogy Dózsa Endre szerette az életet. Valahogy úgy érzékelteti a mondanivalóit, mintha memoárt írna. Akár Máriaffi Dávidról beszél, akár Dedenkind főhadnagyról, mi, akik olvassuk a művet, mindenik szereplőt Dózsa Endrén keresztül látjuk. Ennek az írói felfogásnak megvan persze a maga hátrányai, de megvannak az előnyei is. Hátránya bizonyos mozzanatok állandó ismétlődése, a szerző egyéni szempontjainak ismét és ismét felbukkanása, ami némileg unalmas. Előnye az elvitathatatlan frissesség, eredetiség és közvetlenség, ami elevenné és hűsvér szerint mozgóvá teszi az alakokat. Ez a fő érdeme a könyvnek. Mert meseszövést, kompozíciót nem találunk az egyes karcolatokban, de nem is kell keresnünk, végre is nem novellák és nem elbeszélések. De a szereplő személyek hús és vér szerint mutatják a maguk zamatos, jólfaragott egyéniségét. — Az azonban nagy kár, hogy a hús és vér igen urrá lett Dózsa Endre látása számára mindenkin és mindenütt, akire és amerre a visszaemlékezése kiterjed. Akár öröm, akár bánat, akár szomorú szerelem, akár honfibú: a vége, a tetőpontja mindenik históriának eszem-iszom, dinom-dánom, muri és cigánybanda. Hát tényleg olyan tékozlók, könnyelműek lettek volna abban az időben azok a magyar urak? De ha azok voltak is, nem inkább szánni kéne, hogy ilyen hitvány fundamentumot raktak az utódok számára, mint egy egész kötetten keresztül dicsőíteni?

Irodalmilag kedves, finom, elismerésreméltó írásai ezek Dózsa Endrének; hanem mint korkép, bizony csúnya és fekete-ítéletet mondanak azokról a bizonyos régi jó időkről.

M. A.